

เส้นทางที่เลือกได้

แพทย์หญิง ชนิกันต์ วงศ์ประเสริฐสุข

ในการปฏิบัติงานตามปกติของเจ้าหน้าที่สาขาเวชศาสตร์ครอบครัว ใบส่งปรึกษาเพื่อดูแลผู้ป่วยต่อเนื่องมาจากตึกอายุรกรรมผู้ป่วยใน ผู้ป่วยชายอายุ 65 ปี เป็นโรคไตวายระยะสุดท้าย มารับการรักษาและนอนพักในโรงพยาบาลด้วยภาวะน้ำเกินในร่างกาย มีอาการหอบเหนื่อย ขณะนี้อาการดีขึ้นบ้างแล้ว จึงประสานเพื่อเตรียมผู้ป่วยก่อนกลับบ้านและดูแลต่อเนื่องที่บ้าน เมื่อฉันทพบคุณลุงครั้งแรก คุณลุงยังมีอาการอ่อนเพลียและเหนื่อยหอบ จึงคุยกันได้ไม่มาก และได้คุยกับลูกสาวของคุณลุงเป็นส่วนใหญ่ สอบถามความพร้อมในการดูแลที่บ้าน ครอบครัวของคุณลุงเป็นครอบครัวใหญ่และมีสมาชิกในบ้านหลายคนที่มาช่วยเหลือดูแลร่วมกัน

หลังจากคุณลุงกลับบ้านประมาณ 2 สัปดาห์ ทีมเยี่ยมบ้านได้ประสานเพื่อติดตามอาการที่บ้าน เป็นบ้านแฝดติดกัน 2 หลังภายในรั้วเดียวกัน คุณลุงและน้องชายออกแบบเองเพื่ออยู่ใกล้ ๆ กัน สมาชิกในบ้านจึงสามารถเดินไปมาหาสู่กันได้ ภรรยาของคุณลุงเป็นผู้ดูแลหลักช่วงกลางวันและตอนเย็นลูกสาวกลับมาช่วยหลังเลิกงาน นอกจากนี้ ยังมีน้องสะใภ้ที่แวะมาเยี่ยมเยียนพูดคุยและสับเปลี่ยนดูแลได้ทุกวัน

ในวันที่ไปเยี่ยมบ้าน คุณลุงยังมีอาการอ่อนเพลียแต่ลุกขึ้นนั่งพูดคุยกับพวกเราได้แล้ว ฉันทได้สอบถามความเข้าใจเรื่องโรค คุณลุงรู้จักและเข้าใจดีว่าเป็นโรคไตวาย ต้องจำกัดน้ำและอาหารบางชนิด และการรักษามีทางเลือกคือการล้างไต แต่คุณลุงตัดสินใจไม่ล้างไต เนื่องจากเคยเห็นประสบการณ์ผู้ป่วยล้างไตทั้งทางหน้าท้องและทางเส้นเลือด ต้องเข้าออกโรงพยาบาลบ่อยๆ ไม่สะดวกสบาย คุณลุงไม่ชอบไปโรงพยาบาล อยากพักรักษาตัวที่บ้านจนถึงระยะสุดท้ายและเสียชีวิต ไม่ต้องการใส่ท่อช่วยหายใจหรือปั๊มหัวใจ เพราะเป็นเพียงแคื่อยื้อชีวิตเท่านั้น คุณลุงบอกว่าไม่มีอะไรที่ต้องห่วง ลูกก็โตทำงานดูแลตัวเองได้แล้ว ตอนนี้อยากมีชีวิตที่สบาย ๆ มากกว่าการไปโรงพยาบาล ทีมเยี่ยมบ้านจึงให้กำลังใจและแนะนำการดูแลตนเองในผู้ป่วยโรคไตวายด้วยวิธีแบบประคับประคอง การสังเกตปริมาณปัสสาวะในแต่ละวันเทียบกับปริมาณน้ำที่รับประทาน หากมีอาการหอบเหนื่อยหรือบวมมากขึ้น สามารถปรึกษาแพทย์ในทีมเยี่ยมบ้านได้โดยติดต่อทางโทรศัพท์ นอกจากนี้ภรรยาของคุณลุงก็เป็นผู้ป่วยอีกคนหนึ่งที่ต้องรับฟังความรู้สึกและให้กำลังใจในการดูแลคุณลุงด้วย ทีมเยี่ยมบ้านกล่าวลาคุณลุง คุณป้า และสัญญาว่าจะมาเยี่ยมดูอาการอีกครั้ง

ทีมเยี่ยมบ้านได้ติดตามดูแลครอบครัวคุณลุงอีก 3 ครั้ง โดยประสานข้อมูลความเปลี่ยนแปลงให้กับแพทย์เจ้าของไข้รับทราบ เนื่องจากคุณลุงไม่ได้มาตามนัดด้วยตัวเอง ให้ญาติช่วยรับยาแทนและมีเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ช่วยเจาะเลือดส่งตรวจให้เนื่องจากเดินทางไม่สะดวก ในบางครั้งก็มีแพทย์ใช้ทุนและนิสิตแพทย์ร่วมทีมด้วย ซึ่งคุณลุง

เป็นกรณีตัวอย่างในการดูแลผู้ป่วยโรคไตวายเรื้อรังแบบประคับประคองให้น้อง ๆ ได้เรียนรู้เป็นอย่างดี คุณลุงรู้สึกสดชื่นขึ้นเมื่อได้อยู่กับครอบครัว และมีความสุขที่ได้ใช้ชีวิตตามที่ต้องการ จนถึงช่วงวาระสุดท้ายคุณลุงอ่อนเพลียมากขึ้น นอนบนเตียงตลอดเวลา ไม่ค่อยพูดโต้ตอบ ทีมเยี่ยมบ้านได้ตรวจร่างกายพบว่าคุณลุงมีชีพจรเต้นช้าซึ่งอาจมีภาวะเกลือแร่ในเลือดผิดปกติจากไตวาย จึงประสานพูดคุยกับคุณป้าและลูกสาวของคุณลุง ทุกคนในครอบครัวมีความเห็นตรงกันว่า ไม่ต้องการพาคุณลุงไปโรงพยาบาลเนื่องจากต้องการทำตามความต้องการที่คุณลุงได้แจ้งไว้ อย่างชัดเจน ทีมเยี่ยมบ้านจึงแนะนำการดูแลผู้ป่วยในวาระสุดท้าย ซึ่งอาจมีอาการที่เกิดขึ้นได้หลายอย่าง เช่น อาการกระสับกระส่าย การหายใจไม่เป็นจังหวะ หรืออาการเพ้อได้ แต่อาการเหล่านี้ สามารถดูแลแก้ไขเบื้องต้นได้ที่บ้าน โดยให้เอกสารสรุปภาวะความเจ็บป่วยและการรักษา รวมทั้งเอกสารแสดงเจตนากรณีในวาระสุดท้ายเพื่อให้ญาติได้ใช้ในการติดต่อประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หากคุณลุงเสียชีวิตที่บ้าน

ประมาณ 1 สัปดาห์ต่อมา ลูกสาวคุณลุงได้โทรมาแจ้งว่าคุณลุงเสียชีวิตที่บ้านอย่างสงบและกล่าวขอบคุณทีมงานทุกคนที่ให้การดูแลรักษาคุณลุงเป็นอย่างดี ญาติและครอบครัวยังอยู่ในภาวะเศร้าโศก แต่ได้เตรียมใจไว้ล่วงหน้าแล้วสำหรับการจากไปของคุณลุง ทีมดูแลผู้ป่วยต่อเนื่องได้เรียนรู้ร่วมกัน ในการเคารพการตัดสินใจของผู้ป่วยที่ออกแบบช่วงเวลาวาระสุดท้ายและการเสียชีวิตของตนเอง โดยครอบครัวและทีมบุคลากรทางการแพทย์เป็นส่วนสำคัญที่ช่วยให้ความต้องการของผู้ป่วยนั้นเป็นจริงได้ เห็นคุณค่าในชีวิตของผู้ป่วยที่เลือกได้ แสดงถึงการมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อย่างแท้จริง